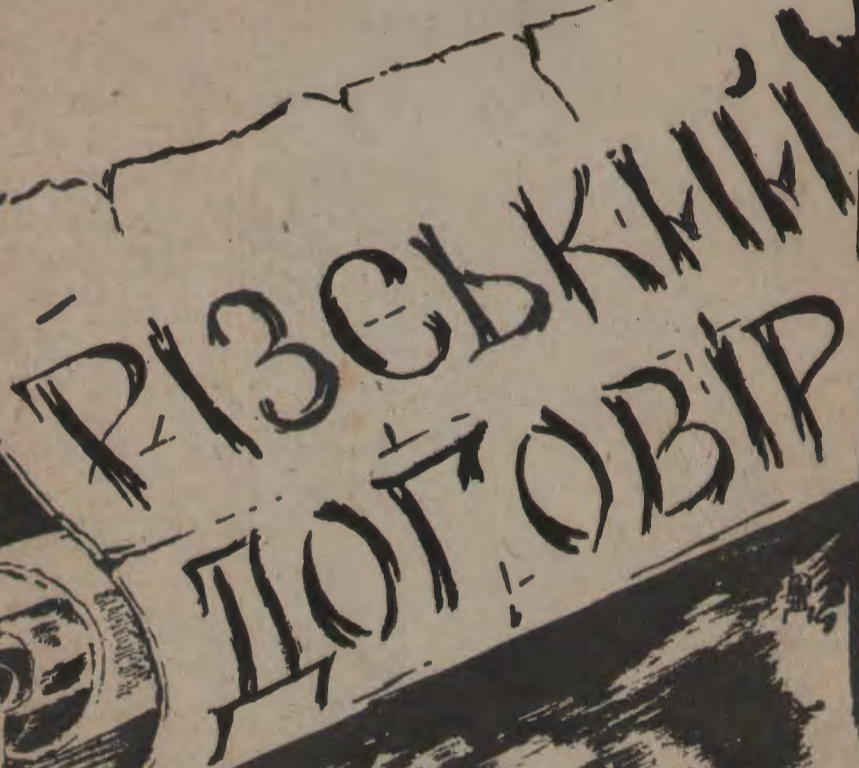

С. Шелухин

лист до С.Тетлюри про

РІЗОВЬКИЙ
ДОТОВІР

В-во постун
нарижє 1948

До наших Вп. пп. Читачів.

Нижче подаємо зауважені вже після видрукування всього накладу друкарські помилки, які просимо виправити ще перед читанням.

На стор.	Рядок	Видруковано:	Треба:
4	17 згори	»1929«	»1920«
5	11 здолу	»вигесення«	»вигаснення«
5	6 «	»якими«	»яким«
5	4 «	»вішань«	»віщань«
6	10 «	»чорез«	»через«
7	11 «	»І«	»І-ше«
7	10 «	»знання«	»незнання«
8	1 згори,	за словом УНР пропущено	»з«
8	2 «	за словом »черговий«	пропущено »з«
9	2 «	»серйозно«	»серйозних«
9	18 здолу	»заслуговує«	»заслуговують«
10	4 здолу,	після слова »коли«,	замість »б«-треба »ж«
10	5 «	»мені«	»мене«
11	4 згори	»Поляк«	»Позаяк«
13	5 здолу,	по слові »мірі«	пропущено »в«
13	2 «	»іишмих«	»інших«
14	1 згори,	по слові »видрукованого«	пропущено [»вище«
14	10 здолу	»розуміли«	»зуміли«.

РЕДАКЦІЯ.

В І Д Р Е Д А К Ц І Ї

В газетних звідомленнях з приводу „першої сесії“ т. зв. „Національної Ради“ та її „виконного органу“ подається також оswідчення „президента“ УНР, п. А. Лівницького про Варшавський Договір між поляками й Петлюрою з 21-го квітня 1920 р.

В тому свідченню п. А. Лівницького є такі твердження:

- 1) Варшавський договір неважний і для українців неправосильний уже тому що він не був ратифікований сторонами,
- 2) За давністю часу від дати підписання договору, „вигас“ і
- 3) правосильність цього договору, уневажнив підчас польсько-советських мирових переговорів у Різі восени 1920 р. Сенатор С. Шелухін, Голова Української Делегації на тих переговорах.

Дивно нам було читати прилюдно висловлені твердження подібного роду з уст кваліфікованого правника! Ще дивніше звучать вони з уст людини, що претендує на ролю політика, дипломата й голови держави. А вже зовсім дивно чути це з уст таки просто людини, яка шанує саму себе остільки, що не, спроможна сказати очевидну неправду й хоч трошки шанує ту аудиторію, якій вона свої свідчення подає з високостей нехай і „президентського“ посту, хочби для. . . звичайної пристійности.

Та . . . Коли та аудиторія—члени «Національної Ради» й «Виконного Органу»—ті свідчення приймає до відома, дає чи тільки удає, що дає їм віру й пускає в обіг цю „валюту“ між Громадянством, то . . . шкода нам того громадянства, оскільки воно, саме себе шануючи, дозволяє в живі очі говорити свідому неправду!

Не будемо доводити партацтва й несумлінности тих українських дипломатів, що брали участь у складанню та підписуванні Варшавський Договір. Це блискучо зробив у розборі того документу правний такої непересічної міри, як сенатор і професор права, покійний С. Шелухін. Натомість спробуємо розібратись в твердженнях п. А. Лівницького, в яких він «не ратифікує», «гасить давністю» й „урядово уневажнює“ цей договір в своїх оswідченнях на «першій сесії Національної Ради».

Твердження про не-ратифікацію договору сторонами, а цим самим про неправосильність цього договору для сторони української заперечують такі факти:

І.—п. 8-ий договору гласить: «Умова ця зостається т а є м н о ю (Підкреслення оригіналу (Ред.) Вона не може бути пе-

редана третій стороні чи бути опублікована нею в цілості чи почасти, інакше, як тільки за взаємною згодою обох контракуючих сторін, за винятком артикулу першого, який буде оголошено по підписанні цієї „умови“. Отже, зо змісту цього артикулу договору випливає, що договір р а т и ф і к а ц і ї н е п і д л я г а в , бо при ратифікації його неминучо прийшлося би опублікувати, а саме цього сторони й уникали.

2. Підтвердження цьому дає п. 9-ий договору: «Умова ця зступить в силу негайно по підписанні її контракуючими сторонами», отже,—виконної правосильности договір мав набути без попередньої його ратифікації, яка мала б той договір управосильнити чи його відкинути.

3. Трете, про що «забув» п. А. Лівіцький, «уневажнюючи» Варшавський договір на першій сесії „Нац. Ради“ в днях 16—20 липня 1948 року, ще в тому договорі, який сам же він з поляками укладав та в імені УНР 21 квітня 1920 р. підписував, а н і є д и н и м с л о в о м н е з г а д а н о п р о р а т и ф і к а ц і ю договору, не зазначено терміну в якому та ратифікація мала б відбутися й не зазначено місця де мала б відбутися виміна ратифікаційних грамот. Не внесення до договору артикулу про його ратифікацію, її терміну та місця виміни ратифікаційних грамот означає, що договірні сторони зробили це свідомо та за взаємною згодою.

Аргументування фактами, яких не було, нікого, ніколи і ні в чому не перекоонує і свідчить тільки про те, що стративши давніше „натхнення“ п. А. Лівіцький зберіг лише давній „аплемб“ та погляд на українців, як на „дурних хахлів“, яких можна турманити до безконечности.

4. Четверте—за демократично-парляментарським зичаєм нератифікація міжнароднього договору означає н е д о в і р ' я парляменту до уряду і його негайну демісію.

Тільки та обставина, що в 1920 р. повнота державної влади—неподільно належала С. Петлюрі, пояснює і таємність Варшавського договору, свідому його нератифікацію і невідповідальність уряду. Диктатори—а в 1920 р. С. Петлюра був фактично диктатором і діяв самодержавно, ставлять себе понад законом, критики й опозиції не зносять і жодних ратифікацій договорів не потребують.

В світлі текстів поданих в пп. 8—9 Варшавського договору на твердження п. А. Лівіцького, співавтора того договору з української сторони, не можна дивитися, як на річево-ділове освідчення відповідального за свою дію державного мужа, бо воно виглядає, як наївне викручування маленького хитруна, який дуже невдало удає, що він сам тим своїм власним твердженням вірить!

Як правник, п. А. Лівницький прекрасно знає, що міжнародні договори не „вигасають“ за передаванням так довго, як довго якийсь договір має хоч би найменше значення для котроїсь одної сторони, навіть, коли б те значення мало характер символічно—моральний, а не матеріальний. В даному ж разі польській стороні ходило про забезпечення свого стану посідання Західньо—Українських Земель—162 тисячі квадратних кілометрів території, понад 9 мільйонів населення! Для поляків цей договір не вигас, а українців не перестав пекти і далі пече!

Знає п. Лівницький і про те, що уневажнити якийсь двох чи більше—сторонній договір можна лише в дуже рідких випадках добровільної згоди договірних сторін, та що уневажнити некорисний договір можна ще дорогою ціною (чи то погрозою), „заліза й крові“. Коли сторона для якої договір стає не до знесення, має достатньо сильні „аргументи заліза й крові“. Бо ж погроза, не підперта силою—вимахування деревляною шабелькою—при невступчивості другої сторони чи сторін—може викликати справжню війну, в якій „деревляна шабля“ може „здобути“ договір ще некорисніший, від того, який є не до знесення сьогодні!

Знати про це й твердити про уневажнення Варшавського Договору тоді, коли польська сторона ще й сьогодні на той договір посилається та його боронить, обгрутовуючи свої права на посідання Західньо—Українських Земель, це означає несумлінність. Твердити, удаючи „блаженне невідання“ свідчить про несолідність. Знаючи п. А. Лівницького давно й зблизька, блаженне невіданні є“ з його боку відкидаємо і з тим більшим наголосом можемо говорити про його хитруватість, як про сурогат мудрости, полученної з несумлінністю.

Природнім виразним кроком з українського боку до справжнього, а не декларативного уневаження цього згубного для українського народу договора було б рішуче відмежування від уряду, який цей договір укладав і зокрема від тих осіб, які цей договір підписували й яких цей договір особисто звязує.

„Нац. Рада“ своєю ухвалою, що справу українського народу має заступати перед світом „уряд УНР“ і зокрема голова уряду „президент“ п. А. Лівницький, що підписав цей договір, діяла якраз протилежно й присуті не уневажнила, а навіть до певної міри підтвердила цей договір, приймаючи й на себе його зобов'язання. Ми віримо, що більшість членів Нац. Ради і не усвідомлювали того, якої великої ваги відповідальність взяли вони на себе, голосуючи за цю ухвалу.

Нарешті, нам лишається розібрати третій „аргумент“ п. А. Лівницького, а саме, що правосильність цього договору з доручення уряду УНР, в особі тодішнього міністра закордонних

справ яким тоді був сам п. А. Лівіцький, уневажнив сенатор С. Шелухін, Голова Української Делегації на мирових переговорах між поляками й москалями восени 1920 року, в Різі.

В згаданому вже розборі Варшавського Договору (Див. „Варшавський Договір“ ст. 20, 4-ий уступ від низу), С. Шелухін пояснює: „Щоб уникнути нарікань в порушенні договору 21 квітня і забезпечити за собою окупацію (—на підставі того ж таки договору-ред.) і од других претендентів, поляки на переговори в Рігу покликали для утворення договору большевицький окупаційний уряд на Україні. З ним вони й утворили договір і проти УНР і проти Петлюри з його товариством, вважаючи, що в тім немає порушення п. 4-го договору 21 квітня. УРСР є теж Україна і новий договір не проти України, а вони зобов'язалися п. 4-им не творити договорів тільки проти України і цього не порушують. Тим більше, що в договорі з Петлюрою 21 квітня поляки визнали тільки „право України“ на незалежність, а в Різькому договорі 11-го жовтня 1929 року, теж по принципу самовизначення народів, поляки визнали саму вже „незалежність України“, то є б то визнали більше, як в договорі 21 квітня, і це більше на користь України, а не проти неї.

„Це мусіло стати повною моральною поразкою для Петлюри та його кермуючого сторонництва, бо вони не були побіджені поляками в війні, а большевики були побідженими та ще через допомогу полякам з боку Петлюри. І от, не вважаючи на це, большевики поступилися полякам менше, як Петлюра з своїми кермуючими сторонниками, які стали помічниками Польщі проти Українського Народу.

На закид громадської opinii, що поляки, визнавши Петлюру, як владу й уряд України, в той же час визнали урядом його противників, поляки в різьких часописах офіційним комунікатом для відома держав і громадянства 30-го вересня 1920 року в формі інтерв'ю проголосили слідує: „Петлюру вважає Польша тільки представником одної з партій, які борються за владу на Україні і яка з тих партій побідить, покаже найближча будучина! Ця заява, як видно з попереднього, відповідала тому, що думали поляки, творивши договір 21 квітня 1920 року. Ця заява має собі підпор у змісті договору“.

Звівши С. Петлюру до рівня „представника одної з партій які борються за владу в Україні“, поляки, як сторона переможна, цілком використали Варшавський договір для своїх державних інтересів! Більш того,—по тому як поляки визнали уряд УРСР, то на спілку з новою договірною стороною, вони просто не допустили до участі в мирових переговорах у Різі Делегації УНР, яку очолював, як заступник її голови, Сенатор С. Шелухін. Не допустили тієї делегації навіть в ролі

обсерватора! Тим то Сенатор С. Шелухин, як не допущений до участі в мирових переговорах у Різі, і немав змоги „уневажнити“ правосильність Варшавського Договору. Отже, й це твердження п. А. Лівіцького є і не солідне і не-сумлінне — П. А. Лівіцький забув, що історія, це факти, з яких вона складається! Факти тям жерсткіші, що кожен історичний факт лишає по собі сліди — от — ту тяжку „славу, що голосно кричить“ — про добрих — добре і про негідних — лихе!

На цьому місці пригадаємо ще українському Громадянству, як на З'їзді „Українського Воєнно-Історичного Товариства“, який відбувся в Варшаві в днях 9 і 10 (?) травня 1939 року, на запит учасників З'їзду до тодішнього „міністра“ військових справ „уряду“ УНР, генерала В. Сальського — яке становище мають зайняти українці — емігранти в неминучому збройному ударі який наближається, генерал Сальський відповів: «Союзний договір з 1920 року між Україною й Польщею своєї обов'язуючої сили для сторін не втратив. Тому українці — емігранти повинні чесно виконати в відношенню до Польщі союзницькі зобов'язання, які для них з того договору випливають. „— Отже як об'яснити це твердження генерала Сальського з травня 1939 року з сучасними твердженнями п. «президента» й «головного отамана» про «не-ратифікацію», «вигесання» й «уневажнення»?

Всі твердження п. Лівіцького — і не солідні й не сумлінні — свідчать, що Українського Громадянства він просто не шанує та вважає його за скінчених простаків, які не спроможні розібратися в його «черево мовленню», яке він Громадянству підносить з міною шамана, та над якими він в глибні душі насміхається!

Цю нашу оцінку «вішань» п. Лівіцького ілюструє в ряді фактів, Сенатор С. Шелухин які факти він подає в листі до С. Петлюри з дня 17. XI. 1920 року, якого листа ми передруковуємо з 2-го числа «Намезиди» з 1936 року.

Лист Сенатора, С. Шелухина до Отамана С. Петлюри

Відень, 17 ноября 1920 р.

Високоповажний Симоне Васильовичу!

Скандал який учинився в Різі за часів мирової конференції, через варшавських дипломатичних агентів УНР, а також в Парижі через Тишкевича, який призвів до видання прикладеної до цього брошури, примушує в інтересах держави і престижу влади, звернутися до Вас, як Голови Директорії і громадського діяча, з оцим неприємним листом, до якого я беруся тільки через необхідність і виключно з свідомости своїх обов'язків перед вітчизною і народом.

Всяка державна праця повинна бути орієнтована на добро громадянства. Це справа високо морального змісту і тому, як писав Драгоманів, вимагає для себе чистих рук і чистих засобів, зокрема від діяча - віддання інтересам вітчизни—знання, високої моральности, творчої громадської ініціативи, свідомости обов'язків, уміння виконати їх, трудолюбія і активности.

Ці вимоги треба ставити взагалі до всіх громадських і державних діячів, яких Рудольф Вірхов називає соціальними лікарями. Хитрощі, ошуканство, інтриги, авантюризм і т. п. хвороби духа—це противні отому фальсіфікати й сурогати розуму. Тому, каже Вірхов, державний діяч повинен мати досить розуму, щоб не потребувати сурогатів. Тут міститься різниця між справжнім діячем і авантюристом.

Сорока—мільйонний український народ, виявив багато духовних сил і досить людей, відповідних цим високим вимогам для соціального лікаря. Тільки такі діячі здатні вести державну роботу і можуть творити нове життя, підняти в очах чужинців українську справу і утворити народові ролю серйозного суб'єкта міжнароднього права.

На нещастя українського народу, чорез тяжкі й скрутні для нього обставини, цього досі не сталося. Бурхлива хвиля революційного хаосу прибила до нашого берега переважно діячів другої категорії, які старались монополізувати за собою не тільки державну владу, а й патріотизм, державний розум, знання, совість, і в той же час не почували за собою одвічальности ні перед законом, ні перед народом, ні перед урядом, як не розуміючи в державнім житті елементарних річей і обов'язків, шукали собі влади та портфелів.

(«Пропуск 26 строк»—примітка Рад. «Немезіди»).

На чотири держави від уряду сорока—мільйонного народу уповноважено юнака, який тільки—що вийшов з школи і не відомо, чи держав іспити, який же то мізерний і убогий народ. Але ще гірше. За рік перед тим Шумицький взяв на себе політичну агентуру чужої держави і підкупав «Робітничу Газету» писати протипно незалежності України, за що С. Д. визнали його вчинок неморальним, позбавили його довіря і виключили з партії. Подробиці про це можна мати від члена комітету партії, С. Д. Антоновича.

Лівицький, як С—Дек, не знати цього не міг, тому не мав права прохати чужі уряди відноситися з повним довірям до того, кого навіть партія осудила й позбавила довіря. Лівицький поступив неетично проти своєї партії. Наслідки цього призначення не тільки компромітуючі для України, уряду і народу, а і скандальні. Шумицький в Італії натворив контрактів, а продажню українського вугілля й заліза скомпромітував уряд..., який породовжував оказувати сьому його агентів довіря, і поїхав до Франції. В Парижі, зводивши особисті рахунки з Моркотуном, Шумицький підняв скандальну і брудну історію з масонською ложою і доносом на нього, заявив делегації, що Моркотун в тій ложі старшим, а він з Вами членами в ній, і спричинився, що Вас через ту історію Моркотун оскандалив в пресі, як офіційну оссбу.

Підписавши з делегацією в Парижі заяву урядові про шкідливість праці Тишкевича і неможливість служби з ним Шумицький в той же день заручився од Тишкевича платнею йому 5.000 франків на місяць і визнав його користним для України і зостався провадити з ним шкідливу роботу. Уповноважений на чотири держави пристроївся й далі скандалити вже не поїхав (на щастя).

23 декабра 1919 року в Парижі Тишкевичем було одержано підписану Лівицьким, як прем'єр—міністром, і Христюком телеграму, якою делегацію касувалося, а Тишкевичові надавалося право скласти листу з людей, які йому подобаються. Я дав заключення, що ця телеграма підложна: 1 Делегацію утворено спеціальним законом 4—го января 1918 року; значить і скасувати або зреформувати можна таким же законом, а його не виходило, 2 = ге — трудно допустити, щоб правник Лівицький цього не знав і дозволив собі анархичний акт псхтування закону, 3 = е—прем'єром був Мазепа і трудно допустити, щоб правник—Лівицький дозволив собі титулуватися неіалежним йому званієм, 4 = е—Лівицький партійно С. Д., а Христюк—С. Р., і трудно допустити, щоб члени тих партій могли доручити великоземельному поміщикові, реакціонерові, клерикалєві і монархістові Тишкевичу підобрати свій політичний персонал і промовляти від імени

УНР її соціалістичним урядом перед цілим світом, 5-е—по тому дорученню в першу черги Делегації мусили б вийти С—Р і С—Д і взагалі, вся демократія, бо Тишкевич проти ніх, чого Лівницький не міг не знати з донесень.

Дійсність, однак, перевищила всі трудні допустимості, виявилось, що телеграму дійсно послав Лівницький і що Христюк протестував проти неї і її не підписував. Виходить, що Лівницький, який потім став міністром юстиції, утворив підлог, який карається по 362-ій ст. Уложения. Колишній Госпутінський міністр юстиції, Добровольський, все ж робив пристійніше, бо в таких випадках посилався на те, що на спиритичному сеансі так вель йому зробити дух Распутіна.

Знавши, що я подав доказний матеріал проти Тишкевича який довів його нездатність і шкідливість для нас на посаді в Парижі, і що посли Василько Марголін і Яковлев 17 юля в Спа. написали теж і заявили про негайну необхідність зараз же призначити в Париж когось іншого, Лівницький у вічі запевняв мене в сентябрі, що він все те поділяє і добивається звільнення Тишкевича, але ж Ви стоїте за Тишкевича і піддержуєте. Лівницький казав, що може підтвердити своїм листом до Вас. А Шадлун через три тижні казав мені, що він читав листа Лівницького з 10 Августа, в яким він розписував про Тишкевича та просив Вас держати його в Парижі. Для чого Лівницький казав мені, уповноваженому від уряду, неправду? Чи можна мати за міністра особу, яка здатна в вічі казати неправду, з цинізмом і ошуканством? Для чого С-декові Лівницькому потрібно обстоювати для Парижського представництва перед цілим світом великоземельного польського реакціонера, клерикала, монархіста і ворога демократії, з яким чужі уряди на хотять і уникають балакати, який компромітує український рух, який не тільки нічого не зробив для УНР, а й зробити абсолютно не може і який своїм перебуванням на посаді в місії в Парижі наробив Українському Народові безмірних шкод? Може це потрібно для Лівницького особисте, щоб держати для себе зарезервованою вакансію, але ж ні по своїм здібностям ні через знання французької мови він на таку вакансію абсолютно не годен.

В додаток до Тишкевича, Лівницький разом з ним піддержує в складі місії б. російського жандармського полковника Адамовича, б. поліцейського чиновника Галяфре, вище вказаного Шумицького і розвідчика Колосовського. Ні одного українського діяча, бо їх всіх з делегації розігнано. Колосовський свої зносини з денікінцями виправдовував перед делегацією тим, що йому потрібні відомості. Але ж він був постійним членом ворожого українцям російського салону Пронтер; потім оженився на її дочці і став там своєю людиною. Питання: од

кого і як російські кола знали все, що робиться в українській делегації, і друкували проти неї всякі напади? Хто з людей серйозно міг би й може серйозно вважати цю компанію дійсним представництвом українського народу й вести які б не було серйозні розмови, як з представництвом держави? От і зараз треба в Парижі дипломатичним шляхом шукати помочі країні, а там про це нема кому балакати і боронити.

Хто може повірити таким людям і тому урядові, який призначає таких діячів для державної роботи і зносин з чужими державами та просить од урядів довіряти до цих людей? Уповноважувати таких людей, це значить не поважати ні себе, ні свого народу, який може дати краще і дійсно солідне представництво, ні свої справи, ні тих чужинців, до яких таке представництво призначено. А це чужинці добре знають розуміють і відчувають.

Повторюю, що заслуговує особливої уваги і звертає увагу чужинців цей загадковий факт, що український с—дек Лівницький, займаючи високу посаду і граючи одну з перших ролей в українській державній житті і уряді, піддержує на посольській посаді в Парижі польского великоземельника, реакціонера, клерикала, монархіста і ворога демократії, Тишкевича, з яким в французьких урядових і дипломатичних колах ніхто не хоче не тільки рахуватись, а навіть балакати, через що одно вже держання його в Парижі явно безцільне.

Один син Тишкевича служе у поляків, в міністерстві закордонних справ, а другий в іезуїтах. Своєю роботою він шкодить У. Р. і визначився інтригами, плітками, хлестаковщиною, подаючи це, як роботу і годуючи уряд вигадками. Заслуговує уваги і симпатії того ж—дека Лівницького до жандармсько—поліцейсько—розвідчиського антуражу Тишкевича. Звертає на себе увагу і друга симпатія Лівницького до такого ж с—дека, як і він, Єремієва. Він, як Тишкевич,—великоземельник (у Єремієва в Забужанах та Загайцях Київського повіту є 4000 десятин землі, на яких ліс він продав Горенштайнові та Слуцькому), оперує плітками, вигадками та інтриганством, за що був звільнений з італійської місії, але ж знайшов симпатії у Лівницького і вернувся туди з службовим підвищенням. Одержавши дипломатичну командировку в Париж, він жив з вищеназваним Адамовичем та Галяфре і одвіз до уряду жандармсько—поліцейські вигадки та плітки, замість дійсних інформацій. Ця робота так подобалася, що він попав до Риму для дипломатичної роботи. Його жінка належить до єврейської урядової партії хліборобів—монархістів. Це все характерне для Лівницького і як для особи і як для соц—демократа.

Цікаво, що соц—демакрат і член уряду, Лівницький, прислав

до Відня українським хліборобам—монархістам, які добиваються реставрувати Скоропадського, запросити для співробітництва з ним. Ясно, що Лівницький веде закулісову політику і творить інтригу. Це виявилось і в Різі.

Викликаний в Варшаву для ведення переговорів у Різі я, спочатку од Ржепецького, потім од ближнього співробітника Лівницького—Олесіюка, нарешті і од Лівницького, який приїхав через два дні, був офіційно поінформований, що поляки ніяк не визнають советського українського уряду, і що ми, ксли нас не допустять до участі в переговорах, мусимо добиватися од поляків, щоб вони вимагали од большевіків очищення од їх військ української території. Виходило, що варшавська дипломатія вела переговори з поляками в цім напрямі і виготовила для сього грунт. Так інформували мене і в нашім міністерстві закордонних справ, а коли посол з Латвії, Кедровський, прислав з Ріги телеграму, що поляки визнають советський уряд на Україні, то цьому, покладаючись на інформації варшавських дипломатів, в міністерстві в нас настільки не поспірили, що написали мені перьбалакати з Кедровським і сказати йому уважніше ставитись до своїх донесень.

В Різі, одначе, ще до проголошення протоколу виявилось, що Кедровський писав правду, а Олесіюк, командирований Лівницьким, про це не доніс. Коли польський уповноважений, Домбський, заявив мені, що вони визнали советську Україну і советський український уряд, що це не суперечить плянам УНРі що в цій справі в Домбського була умова з представниками нашого уряду в Варшаві, то я проти цього рішучо запротестував. Це було сказано в присутності Кедровського і Олесіюка, який поспішив завважити, що тут з мого боку непорозуміння. Потім, коли ми вийшли од Домбського, Олесіюк сказав, що дійсно Лівницький з тактичних мотивів, вів таку розмову з поляками і що він забув мене про це поінформувати. Тоді Кедровський пред'явив листа Лівницького з 1 сентября, в яким написав Кедровському те ж саме, що казав мені.

Стало цілком ясно, що Лівницький вів з поляками свою закулісну політику і свої таємні переговори, про що ні урядові, ні мені не сказав. Ці переговори так для нас zostались би тайною, коли б я не поспішився в Рігу розвинути свою акцію. Де ж гарантія, що немає ще якіхсь таємних переговорів і умов на нашу голову і на нашу погибель!

Після цього для мені стало зрозумілим і те, для чог викликано бути Головою Делегації, коли б прибув до Варшави, чи імісь інтригами було замінено Славинським, який в додаток не міг прибути. Ясно, що до Сапіги, Пільсудського і Домбського Голова Делегації повинен був піти з візитом, повести з ними роз-

мови, дознатись про все, нав'язати контакт і виробити плян роботи. Це міг і повинен був зробити тільки Голова. Позбавлений прав Голови, я на це не мав права.

Поляк Славинський не міг прийти, то з поляками нікому було утворити зв'язків і мати балачки. Таким чином за Лівичьким залишилася монополія, і вся його таємна закулісна робота зосталась би секретом для уряду і не розкрилась би.

Але ж не дурно хитрощі та інтригантство тільки сурогати розуму і тому все розкрилося. В таких умовах і з такими діячами не можна серйозно вести ніякої справи, тим більше деґажвної, хіба скандалитися. Не можна цим діячам і довіряти, бо підведуть, як в Парижі, Різі, Варшаві. Не можна з ними й будувати, або рятувати державу, а хіба руйнувати, компромітувати й нищити. Це люде нездатні ні до якої творчої роботи, бо вони просто інтригани, авантюристи, крутії та й все.

Пропшу Вас, Високоповажаний Симоне Васильовичу, якого доля поставила на чолі національного державного будівництва, розважити вказані факти об'єктивно, спокійно і з безсторонністю судді одповісти собі, чи справді можна довіряти таким людям, як Лівичький, Тишкевич, Єремїїв і, навіть, урядові, на чолі якого стоїть Лівичький, або бере в нім участь і який може терпіти все те? Чи маємо ми серйозні дані вимагати від чужинців при таких представництвах серйозного відношення до української справи? Я апелюю до Вашої совісти, в яку цілком вірю.

Що б Ви самі подумали про уряд, який має міністром Лівичького, признаєє Тишкевича, акредитує Шумицького, уповноважує Єремїєва і т. п.? Чи можна з такими людьми і таким урядом мати якусь справу, вести серйозні переговори? Ці діячі й такий лад кладуть на всі наші справи тавро фальші, несерйозности, недовірря. Коли б у нас цього не було, то давно вже були б визнаними, не лилася б народня кров, Україна не перстворювалася б в руїну, люд не гинув би од пощестей, не сидів би без одіжі, ліків, гасу, соли, книжок, не панувала б над всім розпука. Коли б цього не було, то справжніх українських діячів не було б одігнано од роботи і ті давні українські діячі-сенатори не пішли б од уряду, як безробітні назад в Київ, до більшовиків, щоб хоч умерти на рідній землі. Великий Рудольф Вірхов писав, що для громадських справ потрібні громадські діячі, які повинні бути соціяльними лікарями. У нас досить бути знахарем, інтриганом, балакунем по партійній трафаретці, претендувати на міністерський портфель і досить навчитися з партійних сонників та оракулів, щоб вважатися соціяльним лікарем. Колись ми страшенно і справедливо обурювалися, що на дуже складні по обов'язкам посади губернаторів призначали військових генералів, як обурювалися і то справедливо, що пар-

тії Союзу Русскаго Народу даються державні народні гроші на партійні справи. Я одкидаю готентотську етику і вважаю, що розбирання народних грошей соціал—революціонерами і соціал—демократами і інш. на партійні цілі є та ж сама крадіж чужих грошей, як і Союзом Русскаго Народу, а призначення міністрами і дипломатами Лівіцьких, Шумицьких, Ковалевських, Севрюків, Еремєвих, Адамовичів, Колосовських і т. п. куди гірше, ніж призначення генералів губернаторами. Давно вже час навести всьому ревізію і підтягнутися. Шевченко так любив правду й вірив в неї, що запідозрив навіть Бога, чи він не накладає з панамми. Над діяльністю Лівіцького і т. п. давно вже час навести справжнє слідство.

Ось уже два роки, як ми завели свої місії і посольства за кордоном. Для нас ця справа цілком нова, і всі призначені люди ніколи таких справ не вели, для них це діло нове, невідоме, і вони поїхали на нім же вчитися. А про те ще й досі не було ревізії місій і посольств в їх дипломатичній роботі. Тому невідомо, хто пише правду, і кому можна вірити. А чи можна довіряти донесенням цих людей і будувати на них закордонну політику міністерства? Чи можна вірити самому міністерству, яке будує свою роботу на таких матеріялах? Я маю всі дані твердити, що більшість донесень неправдива і уявляє собою хлестаковщину. А яких страшених грошей вся та брехня і все те будівництво коштує нашому народові! Ревізія, між іншим показала б, що Франція не хоче говорити з Тишкевчем і що держання його представником УНР це просто анахронізм, який дорого обійшовся народові, що Англія, Франція, Германія, Чехія і Австрія—не хочуть чути імені Андрія Лівіцького й що перебування його на міністерській посаді не може не відбиватися на відносинах до нас і нашої справи. В нашій тяжкій становищі треба з цим рахуватися і вважати на це. Ревізія розкрила б страшну бездіяльність, темне неучтво, хлестаковщину і колосальне марнотратство.

Полагодити такі справи в Вашій можливості, а тому іменем нашої нещасної вітчизни, долею нашої державности і щастям народу благаю Вас зробити це найшвидше, щоб не було пізно.

Прошу прийняти запевнення в найщирішій повазі до Вас і побажати Вам успіху в державнім будівництві

С. ШЕЛУХИН

Післяслово

Для тих читачів, що про Сергія Михайловича Шелухина чують, може, вперше, подаємо такі відомості про нього:

До революції 1917 р. проживав у м. Одесі, де перед самою революцією був Головою Апеляційного Суду. Ще зі студентських часів належав до «Української Громади», півнезаконної української організації, що об'єднувала тодішнє національно-свідоме українське громадянство.

До р. 1905 дописував до української преси в Галичині, а по революції 1905 р.—до преси, що почала виходити в В. Україні, містючи кореспонденційні статті на правничі теми й поезії.

За часів Укр. Центр. Ради був обраний на Генерального Суддю, а за Гетьманщини—достав призначення на становисько Сенатора в Генеральному Суді Української Держави, а крім того ж Гетьман Павло Скоропадський призначив його на становисько Голови Української Делегації, що в 1918 р. провадила мирові переговори з большевицькою Московщиною.

На еміграції проживав у Празі Чеській, де був професором права в Українському Вільному Університеті. Написав кілька праць на теми правничі та історичні.

Сенатор С. Шелухин, по освіті—правник, в щоденній праці—понад 30 літ суддя і під кінець свого життя—професор права—звик мислити категоріями права справедливості й відповідальності, а все своє життя діяв на очах і під контролею:

- 1)—власного судійського сумління та за вимогами судійської етики й присяги,
- 2)—під контролею громадянства, що приходило на судові розправи,
- 3)—під контролею адвокатури, яка пильно стежить за кожним словом судді та використовує кожен його промах, ще більше—необ'єктивність, а вже найбільше—недопустиме для судді порушення закону, який вимагає від судді бути справедливим,
- 4)—під контролею професури й студентства і, нарешті,
- 5)—під контролею преси . . .

Пишучи про людей, Сенатор С. Шелухин робить це явно даючи під написаним свій підпис. Він не зводить з людьми рахунків особистих, бо таких ні з ким на мав.—Він підходить до людей і явищ із настановленням судді—сторожа закону, розважаючи над тим, чи їхнє поступовання для Українського Народу та Української Держави корисне, а чи воно шкідливе. Найбільша цінність в праці С. Шелухина в тому, що вона безстороння в такій мірі, в якій безстороннім можс бути свідомий обов'язку до себе й інших суддя та вогненний український патріот, яким був Сенатор Сергій Шелухин.

Видрукованого листа до С. Петлюри, написано як видно з дати, 10 листопада (чи-за термінологією Автора «ноября») в 1920 році т. є т-ді, коли ніхто з українських громадян не був знайомий зо змістом Варшавського Договору з 21 квітня 1920 року, текст якого та його правничу аналізу С. Шелухин дав лише в 1926 році—по тому, коли відшукав втрачений було текст договору.

Цей лист С. Шелухина у великій мірі доповнює характеристики тих людей в чіих руках лежала доля України в рр. 1917—1920 й допомагає зрозуміти причини, які в тих відповідальних роках довели українську державність до катастрофи, а народ український віддали на незнане дотепер в історії людства моральне і фізичне рабство, тяжкі матеріальні злидні, нелюдське катування та біологічне нищення, яке безупинно триває й донині.

Історію творять люде. Які люде—чесні чи безчесні, здібні чи бездарні, працювиті чи ледачі, відповідальні чи безвідповідальні—такі точнісінько є їхні діла й така історія, яку вони своїми ділами для свого народу творять!

Історія складається з доконаних фактів-діл, щов своїй якості відповідають тим людям, що їх творили. Тому історія розцінює людей єдиною ціною: мірою та якістю тих фактів, які вони вклали—доконали для історії свого народу.

Отже історії не можна ані підкупити, ані обдурити, ані перепросити! Бо свідки її—доконані факти—жорстокі і невблаганні вже тим, що раз доконаний факт лишає по собі слід—от—ту «славу, що голосно кричить»! Доконаного факту не можна . . . «уневажнити», «погасити давністю», чи позбутися викрутом.

Люде, які в відповідальну добу 1917—1920рр керували долею Українського Народу, не зуміли використати того найдорожчого дару-таленту, який Україні дав був у 1917 році сам Бог—не використали того таланту, ім'я якому свобода і той талант—обернувши свободу на сваволю—занапали.

Це сталося тому, що взялися за справу, на якій не розумілися, і будши в державній політиці аматорами, а не майстрами не розуміли організувати Український Народ на творче діло, а саме—на боротьбу за талант-за волю-свободу і в тій боротьбі сороміцько програли,

Можна було б і хотілося б про тих людей забути й про них та про їх діла й не згадувати, коли б . . . коли б вони, гріхи покутуючи, сиділи б тихо та коли б самі про себе українському еміграційному громадянству галасливо не пригадали.

Сьогодні вони, українські соціялісти—марксісти, ті самі, що в рр. 1917-1920, спаливши Храм Української Державности, занестили українську визвольну боротьбу,—сьогодні вони зно-

ву намагаються перевернути провід над українською еміграцією, щоб у майбутньому, у вирішальні часи знову провалити українську визвольну справу й привести український нарід до нової, може непоправної катастрофи.

Роблять це нечесно! Бо самі себе за «Національну Раду» та її «виконний орган» в спосіб самозванно—обманний проголосивши, зухвало називають себе «народними обранцями» тоді, коли їх ніхто не вибирав. За тридцять літ нічого доброго не навчилися й нічого лихого на забули й діють далі згубними способами змови, обману, підступу й інтриги. Діють так, як діяли в рр.1917—1920!

Головну роль між тими людьми відіграє п. А. Лівіцький особі якого головну увагу присвячує С. Шелухин в своєму листі до С. Петлюри.

Тому по перечитанню цього листа добре подумай Читачу! Над його змістом зостановися, все в ньому написане зваж, пороби зіставлення того, що було, з тим, що тепер сам бачиш, і пороби висновки наразі про одного тільки п. А. Лівіцького.

Оскільки в рр. 1919—1920 він діяв, як міністр закордонних справ і правником бувши, фальшував урядові телеграми, підписував без уповноваження, яко прем'єр міністр хоч ним не був, отже фальшував в відомості про своє становисько, коли він провадив з поляками таємні переговори й укладав з ними нікому незнані умови, коли в живі очі обманював та дурив свого Начальника Держави С. Петлюру, говорив неправду й дезорієнтував уповноваженого на мирові переговори в Різі Сенатора Шелухина й Посла Кедровського, а з ним й усе громадянство, то яких нових таємних договорів та умов—як це йому закидає С. Шелухин—може п. А. Лівіцький натворити собі на користь, українській державності на шкоду й Українському Народові на загибель!

Сергій Багаревський

